

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

«Моніторинг якості наукового дослідження у спеціальній освіті»

підготовки доктора філософії

Луцьк–2025

Силабус вибіркового освітнього компонента «Моніторинг якості наукового дослідження у спеціальній освіті» підготовки доктора філософії.

Розробник: Кузава Ірина Борисівна, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, доктор педагогічних наук, професор

Погоджено

Гарант освітньо-наукової програми:



Зоряна МАЦЮК

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:



Ірина КУЗАВА

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	Галузь знань <u>A Освіта</u> Спеціальність <u>A6 Спеціальна освіта</u> Освітньо-професійна програма <u>Спеціальна освіта</u> Освітній рівень: третій (освітньо-науковий рівень <u>вищої освіти</u>)	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>		Рік навчання <u>2</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр <u>4-й</u>
		Лекції <u>4</u> год.
		Практичні <u>4</u> год.
		Самостійна робота <u>98</u> год.
		Консультації <u>14</u> год.
		Форма контролю: <u>залік</u>
Мова навчання		Українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові *Кузава Ірина Борисівна*
 Науковий ступінь *Доктор педагогічних наук*
 Вчене звання *Професор*
 Посада *Завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти*
 Контактна інформація +38(095) 6062346, Kuzava.Irina@vnu.edu.ua
 Дні занять *понеділок-п'ятниця* (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>)

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу.

Силабус вибіркового освітнього компонента (ВОК) «Моніторинг якості наукового дослідження у спеціальній освіті» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Силабус ВОК є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти, укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач ступеня доктора філософії; алгоритм вивчення навчального матеріалу ВОК; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета вибіркового освітнього компонента передбачає засвоєння аспірантами цілісної системи теоретичних знань із моніторингу якості наукового дослідження у спеціальній освіті, формування їх готовності до практичної діяльності як майбутніх фахівців з процесів оцінювання в освітній галузі та застосування практичних навичок у

професійно-педагогічній діяльності.

Завдання освітнього компонента полягає в узагальненні знань здобувачів вищої освіти із питань моніторингу якості наукових досліджень у спеціальній освіті; окресленні науково-теоретичних засад професійної компетентності майбутнього викладача; спрямуванні уваги аспірантів на необхідність вивчення технології здійснення моніторингу якості наукового дослідження, його значущість для формування професійної компетентності майбутніх фахівців закладів спеціальної освіти; визначенні та обґрунтуванні критеріїв якості та рівнів підготовки майбутніх викладачів ЗВО.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

Методи навчання: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольної-оцінювальної; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, дискусія); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

3.

Структура вибіркового освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усьог	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.	*Форма конт./ Бали
Змістовий модуль 1. Загальні основи моніторингу якості наукового дослідження у спеціальній освіті						
Тема 1. Становлення та розвиток моніторингу якості наукових досліджень у спеціальній освіті. Характеристика основних понять моніторингу та оцінювання якості наукового дослідження спеціальної освіти. Умови ефективності моніторингу. Основні напрямки та об'єкти моніторингу у спеціальній освіті. Основні завдання моніторингу у спеціальній освіті. Етапи становлення моніторингу якості спеціальної освіти.	15	1		2	12	ДС/13 макс. к-сть балів за практичне заняття – 13 балів
Тема 2. Моніторинг навчальної діяльності. Освітній моніторинг: напрями,	15	1		2	12	ДС/13

функції та вимоги до нього. Різноманітні підходи до класифікацій освітнього моніторингу. Види моніторингу. Типи та принципи моніторингу у спеціальній освіті.						
Разом:	30	2	0	4	24	26 балів
Змістовий модуль 2. Етапи моніторингових досліджень та моніторингові системи у спеціальній освіті						
Тема 3. Етапи моніторингових досліджень у спеціальній освіті. Поетапне проведення моніторингу. Визначення та характеристики етапів. Аналіз результатів. Напрями застосування результатів моніторингу. Моніторинг і профорієнтаційна робота в закладах спеціальної та інклюзивної освіти.	21	1	1	2	17	ДС/13
Тема 4. Створення моніторингової системи. Визначення показників ефективності. Стабільність інструменту моніторингу. Показники що характеризують результати моніторингу у спеціальній освіті. Характеристика моделей освітніх індикаторів.	23	1	1	4	17	ДС/13
Тема 5. Моніторинг навчально-виховного процесу в спеціальному закладі освіти. Моніторинг навчально-виховного процесу (на прикладі спеціального закладу освіти). Специфіка моніторингу якості спеціальної освіти в спеціальному закладі. Використання рейтингу в моніторингових дослідженнях.	23		1	2	20	РМГ/13
Тема 6. Моніторинг систем управління якістю спеціальної освіти. Технології моніторингу якості освітнього процесу у закладі спеціальної освіти. Вимоги, функції, методи моніторингу якості спеціальної освіти. Історія становлення системи управління якістю спеціальної освіти.	23		1	2	20	ДС/13 ТР/13
Разом:	90	4	4	10	74	65 балів
ІНДЗ						9 балів
Усього	120	4	4	14	98	100 балів

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

^{2/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

4. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування теоретичних знань із ОК, удосконалення навичок самостійної науково-дослідної діяльності.

Практичні завдання ІНДЗ

1. Скласти бібліографію до теми «Якість спеціальної освіти» з використанням Інтернет ресурсів, е-ресурсів.
2. Знайти в Інтернеті інформацію про виховний моніторинг та оцінити коректність знайдених означень
3. Створити причинно-наслідкові схеми основних понять теми «Специфіка моніторингу якості освіти спеціального закладу освіти».
4. Сформулювати 3 проблемні теми щодо організації моніторингу навчально-виховної роботи у школі.
5. У чому полягає процедура визначення рейтингу вихованців за підсумками навчальних періодів?
6. Розробити систему рейтингових показників для фахівця спеціальної освіти.
7. Знайти в мережі Інтернет ресурси «віртуальна кафедра, віртуальна спеціальність» і встановити, яку роль вони можуть відігравати підсистемі менеджменту цінності ЗВО
8. Сформулюйте 5 питань до теми вимірювання навчальних досягнень.
9. В чому полягає використання статистичних методів в моніторингу навчальної діяльності?
10. Знайти в мережі Інтернет критерії статистики і розробити до них алгоритм застосування.
11. Використовуючи мережу Інтернет проаналізуйте відомі міжнародні програми оцінки якості освіти.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
Чіткість, обґрунтованість добору дидактичного матеріалу	3
Творчий підхід до виконання ІНДЗ	4
Якість оформлення роботи	2
Разом	9

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 3.

№	Теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Загальні основи моніторингу якості наукового дослідження у спеціальній освіті		
1.	Тема 1. Сформуйте 3–5 проблемних запитань до теми «Координація якості спеціальної освіти в контексті сучасного суспільства».	12 год
2.	Тема 2. Розробіть висновок-рекомендації щодо використання видів моніторингу в навчальній діяльності	12 год
Змістовий модуль 2. Етапи моніторингових досліджень та моніторингові системи у спеціальній освіті		
3.	Тема 3. Розробити критерії аналізу моніторингових досліджень.	12 год
4.	Тема 4. Обґрунтувати висновки про необхідність проведення моніторингу навчальної діяльності	12 год.
5.	Тема 5. Сформувати шляхи використання результатів моніторингу в професійній діяльності та профорієнтаційній роботі	20 год.
6.	Тема 6. Розробити шляхи моніторингової системи для конкретного навчального закладу. Визначити показники ефективності проведення моніторингу. Проаналізувати стабільність інструменту моніторингу.	20 год
Разом		88 год

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з ВОК «Моніторинг якості наукового дослідження у спеціальній освіті» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravovabaza>).

Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Оцінювання здійснюється за **100-бальною шкалою**. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо.

Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. Результат самостійної роботи здобувачів вищої освіти (завдання для самостійного опрацювання) оцінюються під час практичних занять із відповідної теми і є складовою частиною загальної кількості балів за практичне заняття.

Залік науково-педагогічний працівник виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом у ВОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100). У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи. У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Перескладання будь-яких видів робіт,

передбачених силабусом ВОК, з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час написання самостійних робіт, ІНДЗ, складання заліку – заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» ([URL: http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf](http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf)).

Політика щодо відвідування.

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету). Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені програмою (силабусом) ОК. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (*Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки*) <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом вибіркового освітнього компонента «*Моніторинг якості наукового дослідження у спеціальній освіті*» в діапазоні від 0 до 100 балів.

Мінімальна позитивна кількість балів, як правило, – 60. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

Орієнтовні питання до заліку

	науковою термінологією, дотримується академічної доброчесності		наводить логічні аргументи на підтвердження власних думок. Демонструє оригінальність підходу до вирішення проблем (створює нові ідеї, пропонує альтернативні шляхи розв'язання задач / вирішення проблем) тощо				<i>вимог академічної доброчесності</i>	
Дуже добре/ 10 балів	розкриває основний зміст теоретичних питань та практичних завдань. Вільно та коректно послуговується науковою термінологією, дотримується академічної доброчесності	4	володіє навчальним матеріалом, наводить логічні аргументи на підтвердження власних думок. Демонструє традиційні підходи до вирішення проблем з елементами новизни тощо	3	наводить ілюстративні приклади. Робить самостійні, обґрунтовані висновки	2*/ 1**	<i>презентація оформлена відповідно до вимог, включає всі обов'язкові елементи. Дотримано вимог академічної доброчесності. Дотримано вимог академічної доброчесності</i>	1**
Добре/ 7 балів	висвітлює основний зміст теоретичних питань та практичних завдань, але при цьому допускаються неточності. Вільно та коректно послуговується науковою термінологією, дотримується академічної доброчесності	3	відтворює значну частину навчального матеріалу, виявляє достатні знання окремих положень. Аналізує та оцінює матеріал, але при висвітленні окремих питань не вистачає достатньої глибини та аргументації	2	наводить ілюстративні приклади. Робить самостійні висновки	1	<i>презентація оформлена відповідно до вимог з незначними неточностями, включає всі обов'язкові елементи. Дотримано вимог академічної доброчесності</i>	1- 0,5 **
Задовільно/ 4-3 бали	частково розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, є неточності. Є неточності під	1, 5	частково відтворює навчальний матеріал, виявляє задовільний рівень знань окремих положень.	1	не завжди, але може навести приклади. Робить формальні висновки	1*/ 0,5* *	<i>презентація оформлена в довільній формі, структура презентації включає окремі обов'язкові елементи.</i>	0,5 **

		час вживання наукової термінології, дотримується академічної доброчесності		Розуміє матеріал, але при висвітленні окремих питань не вистачає достатньої глибини та аргументації				Дотримано вимог академічної доброчесності	
Достатньо/ 2 бали		під час відповіді припускається фактичних помилок. Практичні завдання виконано, проте наявна значна кількість помилок і неточностей. Дотримується академічної доброчесності	1	має фрагментарні знання, здатний відтворити меншу частину навчального матеріалу, лише окремі чи елементи складових частин питання. Частково розуміє матеріал, під час його відтворення не вистачає достатньої глибини та аргументації	0,5	не завжди вдається сформулювати висновки. Як правило, вони носять формальний характер	0,5* / 0,25**	презентація оформлена без дотримання вимог, відсутні декілька обов'язкових елементів	0,25**
Незадовільно/ 1-0 бали		здобувач вищої освіти не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не дотримується академічної доброчесності	0,25	здобувач освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити	0,25	висновки відсутні, здобувач вищої освіти не в змозі їх сформулювати	0,5* / 0,25**	презентація відсутня або порушено вимоги академічної доброчесності	0,25**

* бал виставляється здобувачу освіти у ситуації, коли завдання практичного заняття не передбачають підготовку презентації з теми (тощо);

** бал виставляється здобувачу освіти у ситуації, коли завдання практичного заняття передбачають підготовку презентації з теми (тощо).

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Таблиця 6

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014р. URL:<https://docs.dtkr.ua/doc/1556-182>.
2. Про освіту. Закон України від 05.09.2017р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
4. Про наукову і науково-технічну діяльність. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
5. Активне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи. Кол. монографія за заг. ред. Г.В. Єльнікової. Чернівці, 2009. 572 с.
6. Байназарова О.О., Ракчєєва В.В. Моніторинг та оцінювання якості освіти: Методичний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 58 с.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України [головний ред. В.Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління: курс лекцій. Київ: ЦППО АПН України, 2003. 133 с.
9. Моніторинг стандартів освіти / За ред. Альберта Тайджимана і Т. Невілла Послтвейта. Львів: Літопис, 2003. 328 с.
10. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О.І. Локшиної. К.: К.І.С., 2004. 128 с. 29
11. Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник. / Д.М. Бодненко, О.Б. Жильцов, О.Л. Лещинський, Н.П. Мазур. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2004 р. № 1095 «Деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти».
13. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти : теорія і практика . Київ : Вид. дім «Шк. світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
14. Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О. І. Локшиної. Київ. : К.І.С., 2004. 128 с.

Інтернет-ресурси

1. Положення про навчально-реабілітаційний центр [Електронний ресурс]. Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0120-93.
2. Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1412-10>.
3. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0120-93>.
4. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Урядовий кур'єр. 20.08.2011. № 153. С. 3.
5. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>

Інформаційні ресурси

1. <https://ispukr.org.ua/>
2. <https://mon.gov.ua>